

Asəf Yunis oğlu Orucov
AMEA Naxçıvan Bölməsi Etnoqrafiya Şöbəsinin müdiri
E-mail: aseforucov@yahoo.com.tr
ORCID: [0000 0002 1758 5266](https://orcid.org/0000-0002-1758-5266)

ORDUBAD ŞƏHƏRİNDƏ İPƏKÇİLİK: XIX-XX ƏSR

Orta əsrlər dövründən başlayaraq Naxçıvanda ipəkçilik geniş şəkildə yayılmışdır. Aparılan tədqiqatlardan aydın olur ki, ipəkqurdunun hasilinin başa gəlməsi təsərrüfat həyatı, baramanı sarıyıb qurtarmasından sonrakı dövr isə sənətkarlıq sahəsinə aiddir. Naxçıvanda barama qurdunun yetişdirilməsində Ordubad bölgəsi xüsusi əhəmiyyətə malik olmuşdur. Bir çox tədqiqatçı Ordubadı Azərbaycanda ipəkçiliyin beşiyi adlandırmışdır. Ordubad şəhərinin 1873-cü il kameral təsvirinə əsaslanan K.Simirnov yazır ki, şəhər əhalisindən başqa qəzanın Nüsnüs, Kilit, Əylis, Əndəmiç, Kotam, Gənzə, Anabad kəndlərinin əhalisinin demək olar ki, hamısı ipəkçiliklə məşğul olurdu. Baramaçılıqla məşğul olan insanlar deyirlər ki, baramaçılıq ən gəlirli təsərrüfat sahəsidir. Bir üstünlüyü də ondadır ki, barama ən gec 35-40 günə hasilə gəlir. Bu da ilin digər vaxtlarında başqa təsərrüfat sahələri ilə məşğul olmağa imkan verir. Məqalədə bu təsərrüfat sahəsi ilə bağlı inanc sistemləri də araşdırılmışdır.

Açar sözlər: Naxçıvan, Ordubad şəhəri, ipəkçilik təsərrüfatı, barama, tut yarpağı

Giriş

İpəkçilik Naxçıvanın kənd təsərrüfatında vacib sahələrdən biri olmuşdur. Bəzi tədqiqatçılar yazır ki, Naxçıvan ərazisində yaşayan əhali hələ V-VI əsrlərdən barama qurdu bəsləyib, ipəkçiliklə məşğul olmuşdular [3, s. 215]. Naxçıvanda bu sahə üzrə Ordubad bölgəsi xüsusilə fərqlənmişdir. XVI əsrdən etibarən Azərbaycan Yaxın Şərqi böyük ipəkçilik zonası, Ordubad əyaləti isə Azərbaycanın əsas ipəkçilik bölgələrindən biri idi. Ordubad ipəyi hələ XVI əsrin ikinci yarısında Avropaya ixrac olunmuşdur. Ordubad Şərqi ölkələrini Avropa ilə birləşdirən Böyük İpək yolunun üstündə yerləşdiyindən burada ticarətin və sənətkarlığın, xüsusən də ipəkçiliyin inkişafı üçün əlverişli şərait yaranmışdır. Ordubad həm ipək qurdunun yetişdirilməsi, həm də ipək parçanın istehsal edilməsi üzrə əsas mərkəzlərdən biri idi. Azərbaycan ipəyi İraq, Kiçik Asiya, Suriya və Avropanın bir sıra ölkəsinə ixrac olunurdu.

Ordubadda ipəkçiliyin inkişaf tarixi. Tədqiqatçı alim Ə.Fərəcov diyarın Ordubad bölgəsini “Azərbaycanda ipəkçiliyin beşiyi” adlandırmışdır. Qədim tarixə malik Azərbaycan və onun ayrılmaz hissəsi olan Naxçıvan Böyük İpək yolu üzərində yerləşməklə, baramaçılıq və ipəkçilik ölkə iqtisadiyyatında bütün dövrlərdə böyük rol oynamışdır. Bölgə ərazisində Ordubadla yanaşı Culfa və Əylis də ipək ixracatında əsas mərkəzlərdən sayılırdı. Ordubad XIX-XX əsrin əvvəllərində bütün ətraf bölgələrdə ipəkçiliyin ən mühüm mərkəzlərindən biri kimi şöhrət qazanmışdır. Ordubad şəhərinin 1873-cü il kameral təsvirinə əsaslanan K.Simirnov yazır ki, şəhər əhalisindən başqa qəzanın Nüsnüs, Kilit, Əylis, Əndəmiç, Kotam, Gənzə, Anabad kəndlərinin əhalisinin demək olar ki, hamısı ipəkçiliklə məşğul olurdu [7, s. 81]. XIX-XX əsrlərdə Cənubi Qafqazın üç minə qədər kəndində 1,5 milyon nəfər baramaçılıqla məşğul olurdu ki, bunun da bir milyondan çoxu yalnız Azərbaycanın payına düşürdü. 1887-ci ildə Tiflisdə “Qafqaz ipəkçilik stansiyası”nın fəaliyyətə başlanması xam ipək istehsalında böyük dönüş yaratdı. Cəmiyyəti bir neçə il ərzində stansiyanın Azərbaycanın demək olar ki, bütün ipəkçilik bölgələrində, o cümlədən Ordubadda şöbələri fəaliyyətə başladı. Onu da qeyd etmək ki, “Qafqaz ipəkçilik stansiyası”nın təşəbbüsü ilə 1889-cu ildə

İrəvan müəllimlər seminariyasında baramaçılıq şöbəsinin açılması Naxçıvan bölgəsində də barama istehsalının inkişafına təkan verdi [8, s. 581]. 1885-ci ildə Tiflisdə general-adyutant A.M.Dondukov – Korsakovun iştirakı ilə keçirilən ipəkçilik sərgisində 10 yaxşı ipək məhsulu nümayiş etdirilmiş, ən layiqlilər, o cümlədən Ordubad ipəkçiləri də mükafatlandırılmışdı. 1870-ci ildə Ordubadda 931 pud barama istehsal olunmuşdusa, bu rəqəm 1900-cü ildə 5 min 400 puda çatdırılmışdı. Barama istehsalı başlıca olaraq müxtəlif iri sahibkarların (Məşədi Nəsir, Kazım bəy Əsgərxanov, Kərbəlayı Bağır və sair) əlində cəmləşdiyi üçün onlar kənd burjuaziyası kimi formalaşaraq, nəinki mərkəzi Rusiyanın iri toxuculuq sənaye müəssisələri ilə, habelə İtaliya, Fransa, Avstriya-Macaristan kimi Avropa dövlətləri, eləcə də Yaponiya, Rəşt, Xorasan kimi ipəkçilik sahəsində şöhrət tapmış iri dövlət və şəhərlərlə geniş ticarət əlaqələri yaratmışdılar [6, s. 119].

XX əsrin əvvəllərində Naxçıvan qəzasında baramaçılıq başqa yerlərə nisbətən yüksək məhsul verirdi [4, s. 109]. 1911-1913-cü illərdə Naxçıvan şəraitində bir qutudan 4 pud barama alınması normal hadisə hesab olunurdu. XX əsrin əvvəllərində ipəkçilik kapitalist əmtəə istehsalının inkişaf etdiyi kənd təsərrüfatı sahələrindən birinə çevrilmişdi.

1901-ci ildə Azərbaycanda cəmi 212 min pud barama əldə edilmişdisə, 1914-cü ildə bu rəqəm 261 min puda çatmışdı. 1908-ci ildə Naxçıvan qəza əhalisinin 10 faizi ipəkçiliklə məşğul olurdu [1, s. 211].

İpəkçilik tut bağları, baramaçılıq və barama, yaxud ipəkəyirmə kimi sahələri əhatə edir. Birinci iki sahə kənd təsərrüfatına, üçüncü isə sənaye istehsalına aid edilir.

Naxçıvan bölgəsində əlverişli təbii-coğrafi və iqlim şəraiti barama qurdunun yetişdirilməsinə rəvac verən əsas amillərdən olmuşdur. Barama qurdunun bəslənməsi üçün bölgədə tut bağları və ya çəkilliklər geniş yayılmışdı, belə ki, qurdların yemlənməsi üçün bol tut yarpaqlarının olması əsas və həlledici amillərdən biri idi. Naxçıvan diyarında, xüsusən, Ordubad bölgəsində tut bağları tələbata uyğun olaraq, nəzərəcarpacaq dərəcədə böyük sahələri əhatə etmişdi.

Ordubadda əvvəllər barama toxumu evlərdə qadınlar tərəfindən primitiv qaydada yetişdirilirdi. Onlar yetişdirdikləri toxumdan özləri istifadə edirdilər. İqtisadi cəhətdən xeyirli olduğu üçün baramaçılığa maraq getdikcə artırdı. Təbii ki, bu da çoxlu toxum tələb edirdi. XX əsrin 20-ci illərinin sonlarında, təxminən 1926-1927-ci illərdə Ordubad şəhərində kiçik bir otaqda barama toxumu istehsalına başlanılmışdı. 1932-ci ildə barama toxumu zavodu inşa olunmuşdu. Yaxşı məhsuldarlıq dövründə kumdarlar (gümdar deyilir-A.O) bir qutu toxumdan 18-24 kq barama əldə edirdilər. Tədqiqatçı alim X.Hüseynov yazır ki, XIX əsrin sonlarında Ordubad şəhərində 12 ipəkçilik müəssisəsi vardır ki, burada da 356 fəhlə işləyirdi [3, s. 215]. 1955-ci ildə muxtar respublikada barama qurdlarını yemləmək üçün bəzi kolxozlarda əlverişli şəraitin olmamasına baxmayaraq, Ordubad rayonunun bir sıra qabaqcıl kolxozları ipəkçilikdə, xüsusilə barama məhsulunun keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasında böyük müvəffəqiyyətlər əldə etmişlər.

Azərbaycanda baramaçılığın və ipəkçiliyin inkişafında əsaslı dönüş keçən əsrin 70-ci illərinin əvvəllərinə təsadüf edir. O vaxt ölkəmizə rəhbərlik edən Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Nazirlər Soveti “Azərbaycan Respublikasında ipəkçiliyin gələcək inkişafına dair tədbirlər haqqında” 1971-ci il 3 mart tarixli qərar qəbul etmişdi. Bu qərar baramaçılığın və ipəkçiliyin inkişafına böyük təkan verməklə, onun maddi-texniki bazasını, sənaye potensialını genişləndirmiş və nəticədə, respublikada barama tədarüku 36,1 faiz artmışdı. Kolxoz və sovxozlara məxsus istifadəyə yararsız torpaq sahələrində, yol kənarlarında, şəhər və qəsəbələrdə çoxlu tut tingləri əkilməsi baramaçılığın yem bazasını əhəmiyyətli dərəcədə möhkəmləndirmişdi. Eyni zamanda, bu sahədə elmi tədqiqat işlərinə diqqət artırılmışdı.

Vaxtilə baramaçılıqla məşğul olan insanlar deyirlər ki, baramaçılıq ən gəlirli təsərrüfat sahəsidir. Bir üstünlüyü də ondadır ki, barama ən gec 35-40 günə hasilə gəlir. Bu da ilin digər vaxtlarında başqa təsərrüfat sahələri ilə məşğul olmağa imkan verir.

Barama qurdunun yetişdirilməsi. Barama saxlayana kümçü deyirlər. Yuxarda da qeyd etdiyimiz kimi barama 35-40 günə yetişirdi. Bu müddət ərzində barama 4 yuxu yatar və hər yuxunun arası 1-2 gün olardı. Etnoqraf alim Ş.Həsənova görə də barama 4 yuxu yatır və yuxular bu cür adlanır: I- Qara yuxu, II-Hacı yuxu, III- Kiçi yuxu, IV-Ulu yuxu. Bizim topladığımız etnoqrafik materiallarda isə yuxular bu cür də adlanmışdır. I-Qara yuxu, II Hacı yuxu, III-Xırıb yuxu, IV- Ölüm yuxu. Barama qurdu birinci yuxudan sonra ağarır kül rəngi olur. Dördüncü yuxudan sonra xırıda düşərdi. Bundan sonrakı dövrdə gündə 4-5 dəfə yemək verilərdi. Barama qurdu 7-8 gün yatmadan yemək yeyərdi. Dördüncü yuxudan 7-8 gün, bəzən də 9-10 gündən sonra barama qurdları şaxa çıxmağa başlayırdılar. Bu zaman o şaxa gedir ifadəsi işlədilir. Gedib çöldən tikan (karvanqıran), cəngiz gətirib barama olan otaqlara qoyardılar. Bu 8-10 gün baramaçılar üçün ən ağır günlərdən hesab edilir. Bu dövr “xırıt” dövrü adlanır. Bundan sonra barama nişan verir. Buna xalq arasında barama qaravullayıb, yəni nişan göstərir deyirlər. Bu zaman qayqanaq bişirib qurdun “üstünə” aparardılar. Kümxanada bal saxlayardılar. Adətən barama qurdu olan yerə həmzadlı, çiləli arvad, bədnəzər və silahlı adam buraxmazlar, qorxarlar ki, barama qurdu çiləyə düşsün və ona göz dəysin. Kümxanada bəzi yerlərə yumurta qoyardılar ki, qurda göz dəyməsin. Kümxananın temperaturuna nəzər yetirirdilər ki, 26-28 dərəcə isti olsun, rütubətlik olmaz. Məlumatçılarımız qeyd edir ki, ən yaxşı kümçü odur ki, 3 günə baraması sarısın.

Barama bəsləmə müddətində havaların yağışlı və soyuq keçməsi məhsuldarlığa pis təsir edirdi. Bəzən də barama qurdları cürbəcür xəstəliklərə yoluxurdu. Bərk istilər zamanı qurdlar “ağ buğun” xəstəliyinə tutulurdu. Bu xəstəliyə tutulmuş qurda azacıq toxunan kimi ölürdü.

Havanın çatışmaması və normal temperaturun olmaması üzündən qurd “sarı buğun” xəstəliyinə də tutulurdu. Qurdun ən ağır xəstəliyi “astma” xəstəliyi hesab olunur. Əgər “ağ buğun”, “sarı buğun” xəstəliklərinə tutulmuş qurdlar az və keyfiyyətsiz məhsul verirdilərsə, “astma” xəstəliyinə tutulmuş qurdlardan heç bir məhsul alınmırdı [1, s. 213].

A.Cəfərova yazır ki, Ordubad bölgəsində Novruz bayramında insanlar suyu səpərdi həyəətə, üstündən keçib, deyirlər:

Dərdim-bələm yox olsun,
Barama qurdu çox olsun” [2, s. 28].

Baramaçılıq təsərrüfatının inşafı üçün ən mühüm məqsəd – barama qurdunun tırtılları üçün yem bazasının inkişafıdır. Onlar ancaq tut ağacının yarpaqları ilə qidalanırlar. Yüz kq xam barama alınması üçün ipəkqurdları, təxminən, 1 ton tut ağacı yarpağı yeməlidirlər. Hətta belə bir atalar məsəli də vardır. “Səbirlə halva bişər, ey qora, səndən. Bəsləsən atlas olar tut yarpağından”. Baramaya yem olaraq birinci cır tutun yarpaqlarını verərdilər. Tut yarpaqlarını xalq dili ilə desək xəkə (xırda) doğrayardılar. XIX əsr rus müəllifi V.Qriqoryev yazır: “*İpəkçilik kənd təsərrüfatının çox gəlirli sahəsi olduğu üçün bütün Ordubad bölgəsində 100 min tut ağacı var idi. Bu tut ağacının 10%-i, yəni 10 min ədədi Ordubad şəhərinin payına düşürdü*” [5, s. 195]. Etnoqrafik materiallara görə kümçünün ən qabiliyyətli odur ki, 3 gün ərsizdə qurd sarıyıb başa çatdırsın 5-6 günə sarıyarsa həmin sap keyfiyyətsiz olardı.

Əmək nəğmələrinin xalq arasında yayılan bir qismini də ipəkçi nəğmələri təşkil edir. Belə nəğmələr baramaçılıqla məşğul olan kənd rayonlarının əhalisi arasında yayılmışdır. Baramanın yetişdirilməsi fevral ayından başlayır və barama qurdunun beş yuxusu olur. İpəkçilik nəğmələrində də baramanın ipək sarıması xüsusi təşbehlərlə qeyd olunur. Məsələn, baramahaqqında olantapmacadabunarastgəlik:

Birquşumvaralaca,
Gedər qonar ağaca.

Özünə bir ev tikər,
Nə qapı qoyar, nə baca.

Bir baramadan açılan ipək sapın uzunluğu isə 1000-1200 metrdir. Bəzən baramanı qazana atıb qaynadırdılar. Çoxlu qaynatdıqdan sonra onun ilməsini tapırdılar, bundan sonar corab söküyü kimi özü gəlirdi. İpəyin əldə olunması heç də asan başa gəlmir. Bunun üçün, birinci növbədə ipək istehsal edən barama qurdunun qorunması əsas məsələ hesab edilirdi.

Baramaçılıq müasir dövrdə. Müstəqillik əldə ediləndən sonra hər sahədə olduğu kimi, aqrar bölmədə də uğurla həyata keçirilən islahatlar muxtar respublikada sürətli sosial-iqtisadi yüksəlişdən xəbər verir. Ötən əsrin 90-cı illərinin burulğanında, bir növ, dağılıb gedən, unudulan, yaddan çıxan ənənəvi təsərrüfat sahələri bu gün tədricən bərpa olunur. Belə sahələrdən biri də ipəkçiliyin əsası sayılan baramaçılıqdır. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin müvafiq sərəncamları ilə təsdiq olunmuş 2012-2015-ci və 2016-2020-ci illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikasında meyvəçiliyin və tərəvəzçiliyin inkişafı üzrə dövlət proqramlarının icrası istiqamətində görülən işlər nəticəsində təkcə 2016-cı Naxçıvan-Ordubad magistral yolunun Düylün yol ayrıcında 4 hektar sahədə yeni tut bağı salınıb. Bu, baramaçılığın inkişafına öz töhfəsini verəcək.

Bununla bərabər, Ali Məclisin 2014-cü il 1 sentyabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Naxçıvan Muxtar Respublikasının 2014-2018-ci illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”nda da baramaçılığın inkişaf etdirilməsi nəzərdə tutulub və bu da muxtar respublikada tezliklə baramaçılığın əvvəlki şöhrətinin özünə qaytarılacağına inam yaradır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq Sərəncamı ilə təsdiq olunan “Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafına dair 2023-2027-ci illər üçün Dövlət Proqramı”nda qarşıya qoyulan vəzifələr sırasında baramaçılıq və ipəkçiliyin inkişafı prioritet kimi qeyd edilib. Proqramın icrasına uyğun olaraq baramaçılıqda yem bazasının gücləndirilməsi məqsədilə ötən dövrdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tərəfindən Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin dəstəyi, eləcə də şəhər və rayon icra hakimiyyətlərinin təşkilatçılığı ilə yeni tut bağları salınıb.

İpəkçilik sənaye sahəsi kimi birbaşa iqtisadi fayda gətirməklə yanaşı, ölkənin tarixinin və mədəniyyətinin bir parçası olmaqla, turizmin inkişafında, tarixi əhəmətlərin qorunub saxlanması müsbət təsirlərə malikdir.

Bu gün muxtar respublikada baramaçılıqla məşğul olmaq üçün hərtərəfli imkan var. Neçə illərdir ki, əkinəyararsız torpaqlarda, pay torpaqlarının mərzlərində, yol kənarlarında əkilən tut ağacları baramaçılıq üçün xammaldır. Yaxşı haldır ki, muxtar respublikada əkilən tut sortları içərisində “Xanlar tut”, “Firudin tut”, “Əmin tut”, “Sıxgöz tut”, “Zərif tut” növləri üstünlük təşkil edir. Elə sovet dönmindən qalma tutluq sahələri də az deyil. Belə sahələrə Ordubad, Babək, Şərur rayonlarının ərazilərində rast gəlmək mümkündür. Həmin sahələr pay torpaqları kimi əhaliyə verilsə də, insanlar bir vaxtlar onlara xeyli gəlir gətirən tut ağaclarına dəyməyiblər. Bu ünvanlardakı tut ağacları da yuxarıda dediyimiz qiymətli sortlardandır. Bu isə baramaçılıqda yüksək məhsuldarlığa nail olmaq üçün başlıca amillərdən biridir.

Nəticə

İpəkçilik təsərrüfatına gəldikdə isə qeyd edə bilərik ki, XX əsrin sonlarına kimi Ordubad şəhərində kütləvi sürətdə yayqın idi, günümüzdə daha doğrusu son iki ildə bu sahənin insanların təsərrüfat həyatına qaytarılması üçün xüsusi dövlət dəstəyi ilə müəyyən addımlar atılır. Bu təsərrüfat sahəsinin qaytarılması yeni iş yerlərinin açılması deməkdir. İpək parçaların xarici bazarlarda satılması isə əhalinin maddi vəziyyətinə digər tərəfdən təsir edən amillərdəndir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan etnoqrafiyası. 3 cildə, I cild. Bakı: “Şərq-Qərb”, 2007, 544 s.
2. Cəfərova A. Ordubad folklor mühitinin regional xüsusiyyətləri. Naxçıvan: “Əcəmi”, 2021, s. 28
3. Hüseynov X. Naxçıvan Muxtar Respublikasında kənd təsərrüfatının inkişafı: 1924-2014-cü illər. Naxçıvan: “Əcəmi”, 2016, 352 s.
4. Muradov V. Naxçıvan diyarında sənətkarlıq və ticarət (XVIII-XX əsrin əvvəlləri). Bakı: “Elm”, 2017, s. 109
5. Григорьев В. Статистическое описание Нахичеванской провинции. Санкт-Петербург: Типография Департамента Внешней Торговли, 1833, 264 с.
6. Соколкин Н. Материалы по изучению Нахичеванской АССР. Тифлис: Зак. ГИЗ, 1933, 184 с.
7. Смирнов К. Н. Материалы по истории и этнографии Нахичеванского края, Баку: “Озан”, 1999, 156 с.
8. Шопен И. Исторической памятник состояния Армянской области в эпоху ея присоединения к Российской империи. Санкт-Петербург: Типография Императорской Академии Наук, 1852, 1231 с.

УДК 39

*Асаф Юнис оглы Оруджов
Нахчыванский филиал АНАС*

ВЫРАЩИВАНИЕ ШЕЛКОВОДСТВА В ГОРОДЕ ОРДУБАДЕ: XIX–XX вв.
РЕЗЮМЕ

Ключевые слова: Нахчыван, Ордубад, шелководство, производство коконов, шелковица

Шелководство было широко распространено в Нахчыване со Средневековья и играло важную роль в хозяйственной жизни региона. Исследования показывают, что этапы, связанные с разведением шелкопряда, относились к сфере сельскохозяйственного производства, тогда как обработка и использование коконов были тесно связаны с развитием ремесленного сектора. Ордубадский регион занимал особое место в развитии шелководства в Нахчыване. Многие исследователи называют Ордубад колыбелью шелководства в Азербайджане. Согласно камеральному описанию города Ордубада 1873 года, К. Смирнов отмечает, что, помимо городского населения, почти все жители сёл Нуснус, Килит, Айлис, Андемич, Котам, Гянджа и Анабад были заняты шелководством. Современники подчеркивали, что шелководство являлось одной из наиболее прибыльных отраслей местной экономики. Одним из его преимуществ был относительно короткий производственный цикл: сбор коконов осуществлялся в течение 35–40 дней, что позволяло населению заниматься другими видами хозяйственной деятельности в остальное время года. В статье также анализируются системы верований и традиционные представления, связанные с шелководством, раскрывается его социально-экономическое и культурное значение.

SERICULTURE IN ORDUBAD CITY: XIX–XX CENTURIES
SUMMARY

Keywords: Nakhchivan, Ordubad, sericulture, cocoon production, mulberry cultivation

Sericulture has been widely practiced in Nakhchivan since the Middle Ages and has played a significant role in the region's economic life. Research indicates that the stages following silkworm breeding were closely connected with economic production, while the processing of cocoons was associated with the development of local craft industries. The Ordubad region occupied a particularly important place in the cultivation of silkworms in Nakhchivan. Numerous scholars have referred to Ordubad as the cradle of sericulture in Azerbaijan. According to the 1873 cameral description of the city of Ordubad, K. Smirnov notes that, in addition to the urban population, nearly all residents of the villages of Nusnus, Kilit, Aylis, Andamich, Kotam, Ganza, and Anabad were engaged in sericulture. Contemporary accounts emphasize that sericulture was among the most profitable branches of the local economy. One of its main advantages was the relatively short production cycle: cocoons could be harvested within 35–40 days, allowing producers to participate in other economic activities during the remainder of the year. The article also examines the belief systems and traditional practices associated with sericulture, highlighting its socio-cultural as well as economic significance.

Daxil oldu: 17.02.2026-ci il